

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης
σε συνεργασία με το
ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών
με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

SOCIO-EMOTIONAL INTERVENTION IN CHILDREN WITH AUTISM THROUGH MUSIC THERAPY

του

Παράσχου Γεώργιου

A.M. 288

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται
Στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
Του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών
Με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της
Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1^ηΕπιβλέπουσα: Πηνελόπη Καμπάκη-Βουγιουκλή, Καθηγήτρια Τ.Ε.Φ. -Δ.Π.Θ

2^ηΕπιβλέπουσα: Σταθοπούλου Αγάθη, Συνεργάτιδα Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

3^ηΕπιβλέπουσα: Συριοπούλου-Δελλή Χριστίνα, Διδάσκουσα, Αν. Καθηγήτρια, ΠΑ.ΜΑΚ

Κομοτηνή/Αθήνα

2020-21

Περίληψη

Στη παρούσα έρευνα γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για το αν, πως και κατά πόσον μπορεί η μουσικοθεραπεία να βοηθήσει τα παιδιά με Αυτισμό στην βελτίωση της αντιληπτικής τους ικανότητας και της κοινωνικοσυναισθηματικής τους συμπεριφοράς, καθώς και πώς βοηθάει στην ομαλή τους ένταξη στην καθημερινότητα της κοινωνίας. Για την ολοκλήρωση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν βιβλιογραφικές πηγές από επιστημονικά άρθρα και βιβλία καθώς και τέσσερεις μελέτες περίπτωσης.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, στο πρόλογο, η αρχική πειραματική εφαρμογή δεν κατέστη δυνατή λόγω πανδημίας, έτσι στην παρούσα έρευνα γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για το αν, πώς και κατά πόσον μπορεί η μουσικοθεραπεία να βοηθήσει τα παιδιά με Αυτισμό στην βελτίωση της αντιληπτικής τους ικανότητας και της κοινωνικοσυναισθηματικής τους συμπεριφοράς, καθώς και πώς βοηθάει στην ομαλή τους ένταξη στην καθημερινότητα της κοινωνίας. Για την ολοκλήρωση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν βιβλιογραφικές πηγές από επιστημονικά άρθρα και βιβλία καθώς και τέσσερεις μελέτες περίπτωσης.

Στην ανασκόπηση αυτή γίνεται μια προσπάθεια ορισμού του Αυτισμού και της μουσικοθεραπείας, όπως και μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην επίδραση της μουσικής στον Αυτισμό με αναφορά στις θεραπευτικές ιδιότητες της, που φαίνεται ότι συμβάλουν στην αποθεραπεία αρκετών ασθενειών μέσα από τις μουσικές συνεδρίες. Επίσης, θα συζητηθούν τα οφέλη και ο σημαντικός ρόλος της μουσικής στη ζωή των παιδιών αυτών, τα οποία θα βασίζονται στην περιγραφή ερευνών αποκλειστικά μέσω της βιβλιογραφίας.

Τέλος, επιχειρείται μια περιγραφή των αποτελεσμάτων αυτών και η συνεισφορά της μουσικοθεραπείας στην ανάπτυξη των κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων και στη βελτίωση της αυτοεικόνας και συμπεριφοράς των ατόμων με αυτισμό.

Λέξεις κλειδιά

Αυτισμός, Μουσικοθεραπεία, Κοινωνικόσυναισθηματική παρέμβαση

Βιβλιογραφία

- Alvin, J. & Warwick, A. (1991) Music therapy for the autistic child. Oxford: Oxford University Press
- Boddaert, N., Chabane, N., Belin, P., Bourgeois, M., Royer, V., Barthelemy, C. ...& Zilbovicius, M. (2004). Perception of complex sounds in autism: abnormal auditory cortical processing in children. *American Journal of Psychiatry*, 161(11), 2117-2120.
- Baker, J. (1999). Singing and music as aids to language development, and its relevance for children with down syndrome. *Down Syndrome News and Update*, 1(3), 133-135, ISSN: 1463-6212.
- Butler, R. C. (2007). Social skills interventions for preschoolers with Autism Spectrum Disorder: A description of single-subject design studies. *Journal of Early and Intensive Behavior Intervention*, 4(3), 532-547.
<http://dx.doi.org/10.1037/h0100390>
- Bharathi, G., Venugopal, A., & Vellihgiri, B. (2019). Music therapy as a therapeutic tool in improving the social skills of autistic children. *The Egyptian Journal of Neurology, Psychiatry and Neurosurgery*, 2-6, doi.org/10.1186/s41983-019-0091-x.
- Bilgehan, E. (2015). The Use of Music Interventions to Improve Social Skills in Adolescents with Autism Spectrum Disorders in Integrated Group Music Therapy Sessions. *7th World Conference on Educational Sciences* (σσ. 207-213). Athens: Procedia - Social and Behavioral Sciences.
- Brown, S. (1994) Autism and music therapy-is change possible, and why music? *Journal of British Music Therapy*, 8(1), σ. 15-25
- Campbell, Don G. (1991), Music physician for times to come, Wheaton: Quest Books
- Γεωργίου, Ε. (2008). *Το Αυτιστικό φάσμα: αιτίες, αποτελέσματα και εφαρμογή της Μουσικοθεραπείας*. (Π. Μακεδονίας, Επιμ.) Αθήνα.
- Chung, E. Y. H. (2020). Robot-Mediated Social Skill Intervention Programme for Children with Autism Spectrum Disorder: An ABA Time-Series Study. *International Journal of Social Robotics*, 1-13.
- Emerson, E. & Einfeld, S. (2011). *Challenging Behaviour*. UK: Cambridge University Press, 67-93.
- Frith, U. (1989). *Autism, explaining the enigma*. Cambridge: Blackwell Publishers.
- Frith, U. (1996). *Αυτισμός: εξηγώντας το αίνιγμα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

- Frith, U. (1999) Αυτισμός. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Frith, U. (1999). Αυτισμός: Εξηγώντας το αίνιγμα. (μτφρ. Γιώργος Καλομοίρης)
Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Frith, U. (2009). *Αυτισμός: Εξηγώντας το αίνιγμα*. Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα:
Ελληνικά Γράμματα
- Ghasemtabar, S. N., Mahbubeh, H., Irandokht, F., Saeid, A., Hamed, N., & Zahra, P.
(2015, 2 17). Music therapy: An effective approach in improving social skills
of children with autism. *Adv Biomed Res* 4:157.
- Granier Deferee C., et. al, (2011), *A Melodic Contour Repeatedly Experienced by
Human Near-Term Fetuses Elicits a Profound Cardiac Reaction One Month
after Birth*, PLoS ONE journal, doi:10.1371/journal.pone.0017304
- Guy, J., Neve, A. (2005). *Music Therapy & Autsm Spectrum Disorders*. p.p. 1-6. MTCCA
- Happe, F. (1998). Αυτισμός. Σύγχρονη Ψυχολογική Θεώρηση. (μτφρ. Δημήτρης Π.
Στασίνογ). Αθήνα : Gutenberg.
- Happé, F. G. E. (1995). The role of age and verbal ability in the theory of mind task
performance of subjects with autism. *Child Development*, 66, 843-855
- Herbert, M. (1998) Ψυχολογικά προβλήματα της παιδικής ηλικίας, Α' τόμος.
Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Higashida N. (2014). Γιατί χοροπηδώ: ένα αγόρι σπάει τη σιωπή του αυτισμού.
Μεταίχμιο, Αθήνα
- Huotilainen M. (2013) *Prenatal Music Exposure Induces Long-Term Neural Effects*,
PLoS ONE journal, doi.org/10.1371/journal.pone.0078946
- Jennings, S. (1987) *Dramatherapy - Theory & practice*. Routledge.
- Καλύβας, Ε. (2005). *αυτισμός, Εκπαιδευτικές και Θεραπευτικές Προσεγγίσεις*.
Αθήνα: Παπαζήση.
- Kanner, L. (1973). *Childhood Psychosis: Initial Studies and New Insights*. University of
California
- Κάκουρος,Ε. Μανιαδάκη,Κ.(2006). *Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων*.
Αναπτυξιακή προσέγγιση. Αθήνα, Εκδόσεις Τυπωθήτω
- Καραντάνος, Γ. (2010). Αυτισμός. Στο Αλεβίζος, Γ., Βλάχου, Α., Γενά, Α.,
Πολυχρονοπούλου, Σ., Μαυροπούλου, Σ., Χαρούπιας, Α., και Χιουρέα, Ο.,
(επιμ.), *Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Υποστήριξη για ένταξη μαθητών με
αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. Αθήνα

- Καραδήμου-Λιάτσου, Π. (2003). *Η μουσικοπαιδαγωγική τον 20^ο αιώνα*. Αθήνα.
Edition Orpheus M. ΝΙΚΟΛΑΙΔΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε. Μουσικός Οίκος
- Κέρπης, Ι., & Καμβάκος, Θ. (2002). Η μουσική ως μορφή και μέσο θεραπείας του σώματος και της ψυχής. *Πρακτικά διάλεξης συνδέσμου Αιγυπτίων Ελλάδας στις 18 Νοεμβρίου*.
- Κολιάδης, Ε. (2002). *Γνωστική Ψυχολογία, Γνωστική Νευροεπιστήμη και Εκπαιδευτική Πράξη*. Αθήνα
- Korkmaz B. (2011). *Theory of Mind and Neurodevelopmental Disorders of Childhood*. , International Pediatric Research Foundation, Inc. Vol. 69, No. 5, USA
- Kulage, K. M., Smaldone, A. M. & Cohn, E. G. (2014). How Will DSM-5 Affect Autism Diagnosis? A Systematic Literature Review and Meta-analysis. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 44(8), 1918-1932.
- Λάσχος, Α. (2018). *Μουσικοθεραπεία: από τη μη λεκτική επικοινωνία στην ανάπτυξη του λόγου*. (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
- Μαυροπούλου, Σ. (2007). Χαρακτηριστικά των μαθητών στο αυτιστικό φάσμα. Στο Μαυροπούλου, Σ. (επιμ.), *Η κοινωνική ένταξη σε σχολεία και η μετάβαση σε χώρο εργασίας για τα άτομα στο φάσμα του αυτισμού: Θεωρητικά ζητήματα και εκπαιδευτικές παρεμβάσεις*. Βόλος
- Μέλλον (2007). *Ψυχολογία της Συμπεριφοράς*. Επιμέλεια Ξενάκη Χρύσα, Πεδίο, Αθήνα
- Μπακατοή, Μ (2008) *Η επίδραση της μουσικής στα έμβρυα*. Πτυχιακή εργασία Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
- Mueller. R.A. (2014) *The autism brain imaging data exchange: towards a large-scale evaluation of the intrinsic brain architecture in autism*. *Molecular Psychiatry* 19, 659–667
- Οροϊλίδου. (2014). *Η επίδραση της μουσικής στη διάθεση και τη συμπεριφορά του ακροατή*. Κεφαλονιά.
- Πανταζή, Γ.(2011). *Μια προσπάθεια κατανόησης της αυτιστικής συμπεριφοράς μέσα από τη Θεωρία του Νού, Ψυχολογείν από τον Δημήτρη Αγοραστό*
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2012). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα.

- Pienaar, D. (2012). Music Therapy for Children with Down Syndrome: Perceptions of Caregivers in a Special School Setting. *KAIRARANGA*, 13(1), 36-43.
- Politi, P., Emanuele, E. & Grassi, M. (2012). The invisible orchestra project. Development of the "Playing-in-Touch" (PiT) questionnaire. *Neuroendocrinol. Lett*, 33(5), 552-558.
- Psaltopoulou, D., Micheli, M., & Kavardinas, N. (2012). Music Therapy Enhances Perceptive and Cognitive Development in People with Disabilities. A Quantitative Research. *Proceedings of the 12th International Conference on Music Perception and Cognition and the 8th Triennial Conference of the European Society for the Cognitive Sciences of Music*, (pp. 824-833). Thessalokiki
- Ραβάνη, Ε. (2015). *Διερεύνηση της επίδρασης της μουσικής διδασκαλίας σε ενήλικες υψηλής λειτουργικότητας με διαταραχή αυτιστικού φάσματος* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
- Robson, C. (2002). *Real World Research*, 2nd ed. Oxford Blackwell.
- Russell, J. (1997). How executive disorders can bring about an inadequate "theory of mind". In J. Russell (Ed.), *Autism as an executive disorder* (pp. 256-304). Oxford: Oxford University Press
- Shipley, K. G., & McAfee, J. G. (2013). Διαγνωστικές προσεγγίσεις στη Λογοπαθολογία. *Βιρβιδάκη, Διονύσης Χρ. Ταφιάδης, Εκδόσεις Gotsis* (σελ. 420-423)
- Sigman, M. & ingerer, J. (1984) Attachment behaviorus in autistic children, *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 14, pp.231-244
- Sternberg, R. J. (2007). Γνωστική Ψυχολογία (1η εκδ.). (Ξανθάκου Γ., Καΐλα Μ., Επιμ., & Βραχωρίτου Ι., Μεταφρ.) Αθήνα: Ατραπός.
- Στασινός, Δ. (2013). *Η Ειδική Εκπαίδευση 2020. Για μια Συμπεριληπτική ή Ολική Εκπαίδευση στο Νέο-ψηφιακό σχολείο με ψηφιακούς πρωταθλητές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Σταθακόπουλου, Δ. (2012). *Εθνομουσικολογικά αποφθέγματα για τη διαχρονικότητα και τις απαρχές της ελληνικής μουσικής* (<http://www.antibaro.gr/article/6295>)
- Τσίρης, Γ. (2008). *Η χρήση του μουσικού αυτοσχεδιασμού για την ενίσχυση της αλληλεπίδρασης σε άτομα με αυτισμό- μια μελέτη περίπτωσης*. (Θ. Παιδαγωγικό τμήμα ειδικής αγωγής, Επιμ.) Θεσσαλία.
- Trevarthen, C. A. (1998). *Children with autism: Diagnosis and interventions to meet their needs*. London & Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

- Rachel G., Andrew B., Carrie A., Simon B., Rosa A. (2018). Exploring the quantitative nature of empathy, systemising and autistic traits using factor mixture modeling. *The British Journal of Psychiatry*, 207(5), 400- 406.
- Χίτογλου, Μ, Α., Γ, Κ., & Χατζή. (2000). *Αυτισμός-Ελπίδα (utisme-Espero)*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Ψαλτοπούλου, Ν. (2005). *Η μουσική δημιουργική έκφραση ως θεραπευτικό μέσο σε παιδιά με συναισθηματικές διαταραχές* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη
- Ψαλτοπούλου. (2015). *Μουσικοθεραπεία: Ο τρίτος Δρόμος*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Wan, C.Y., Demaine, K., Zipse, L., Norton, A. & Schlaug, G. (2010). From music making to speaking: engaging the mirror neuron system in autism. *Brain Research .Bulletin*, 82, 161- 168.
- Wellington. (2000). *Educational research contemporary issues and practical approaches*. USA: Bloomsbury.
- Wilmshurst, L. (2011). *Εξελικτική Ψυχοπαθολογία. Μια αναπτυξιακή προσέγγιση*.Μετάφραση: Κουλεντιανού, Μ. Αθήνα: Gutenberg.
- <https://blog.idagio.com/yehudi-menuhin-s-centenary-music-is-a-therapy-2739fa4fe0c3>: ημερομηνία ανάκτησης 5-6-21
- <https://www.gnomikologikon.gr>: ημερομηνία ανάκτησης 5-6-21
- <https://babyradio.gr/ta-mora-thimounte-ta-tragoudia-pou-akougan-mesa-apo-tin-kilia-tis-mamas-tous/>: ημερομηνία ανάκτησης 16/7/21
- <https://sci-hub.do/https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0017304> ημερομηνία ανάκτησης 16/7/21
- <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=424697>: ημερομηνία ανάκτησης 15/7/21
- <https://faretra.info/2016/08/01/smirni-mouseio-igeias-adrianoupolis-tous-iamatikous-ichous-nerou-mousikis/>: ημερομηνία ανάκτησης 15/7/21